

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
دانشکده علوم سیاسی
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M. A)
رشته روابط بین الملل

موضوع:

بررسی روابط ترکیه و اسرائیل پس از روی کار آمدن اسلامگرایان و تاثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر کابک خبیری

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر رویا منتظمی

پژوهشگر :

سید افشین عسگرزاده

سال تحصیلی:

زمستان ۹۱

سپاسگذاری

از اساتید محترم جناب آقای دکتر کابک خبیری و سرکار خانم رویا منتظمی که به عنوان اساتید راهنما و مشاور مرا در تنظیم این مجموعه یاری کردند تشکر و قدردانی می نمایم.

باشد که این یاد آوری نمایانگر سپاس بی پایان من نسبت به یاری و کمکهای علمی بی دریغ آنان بخصوص آقای دکتر خبیری باشد.

تعه‌دنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجان‌ب سید افشین عسگرزاده دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۵۰۲۱۱۰۰ در رشته روابط بین الملل که در تاریخ ۹۱/۱۱/۱۱ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی روابط ترکیه و اسرائیل پس از روی کار آمدن اسلامگرایان و تاثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجان‌ب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجان‌ب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۱/۱۱/۱۱

سید افشین عسگرزاده دانشجوی کارشناسی ارشد روابط بین الملل از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره به حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه.....
۳.....	فصل اول - کلیات طرح تحقیق.....
۴.....	۱-عنوان تحقیق.....
۴.....	۲-بیان مسئله.....
۶.....	۳-سوال اصلی تحقیق.....
۶.....	۴-سوالات فرعی تحقیق.....
۷.....	۵-فرضیه تحقیق.....
۷.....	۶-مفروض ها.....
۸.....	۷-متغیرها.....
۸.....	۸-روش تحقیق.....
۸.....	۹-جامعه آماری.....
۸.....	محدوده زمانی و مکانی تحقیق.....
۸.....	۱۰-سازماندهی تحقیق.....
	فصل دوم - درآمدی تئوریک بر نظام های امنیت منطقه ای و تاریخچه روابط ترکیه - اسرائیل.....
۱۰.....	گفتار اول : مفهوم شناسی و چارچوب نظری تحقیق.....
۱۱.....	۱-تعریف امنیت.....
۱۱.....	۲-تعریف امنیت ملی و رویکردهای مختلف نسبت به آن.....
۱۱.....	۲-۱-تعریف امنیت ملی.....
۱۲.....	۲-۲-تحول در نظریه پردازی و مفهوم پردازی مسائل امنیتی.....
۱۴.....	۲-۳-مفهوم امنیت در برداشت سستی و مدرن.....
۱۵.....	۲-۴-نقش دولت در امنیت در برداشت نظریه پردازان.....
۱۶.....	۳-تعریف استراتژی اتحاد و ائتلاف با جهت گیری سیاسی.....

- ۴- تعریف منطقه خاورمیانه ۱۷
- ۵- تعریف ژئوپولیتیک ۱۷
- ۶- تعریف پیمان نظامی ۱۸
- ۷- تعریف ائتلاف و اتحاد ۱۸
- گفتار دوم : سیر تاریخی روابط ترکیه و اسرائیل ۱۹

فصل سوم - بررسی عوامل و اهداف روابط ترکیه و رژیم صهیونیستی ۲۲

- گفتار اول - عوامل و زمینه ها ۲۳
- ۱- پایان منازعه شرق و غرب و آغاز مرحله گذر ۲۴
- گفتار دوم - ۱- اهداف ترکیه ۲۷
- ۱-۱- تلاش برای راه یافتن به اتحادیه اروپا با استفاده از نفوذ اسرائیل ۲۷
- ۱-۲- تحصیل منافع اقتصادی ۲۸
- ۳-۱- تقویت توان نظامی و توسعه تکنولوژی نظامی در زمینه های آموزش و افزایش تولید جنگ افزار ۲۹
- ۴-۱- پیوندهای با لابی یهودیان در کنگره امریکا و تضعیف لابی های ارامنه و یونانی ۳۰
- ۲- اهداف اسرائیل ۳۱
- ۱-۲- استفاده از منابع آبی ترکیه ۳۱
- ۲-۲- خارج شدن از انزوای سیاسی و اقتصادی در منطقه ۳۳
- ۲-۳- فشار بر ایران و نظارت بیشتر بر برنامه های هسته ای ایران ۳۳
- ۲-۴- دسترسی به بازار ترکیه و جمهوری آسیای مرکزی و قفقاز ۳۴
- ۲-۵- استفاده از امکانات ناتو ۳۵
- ۳- اختلافات ترکیه و اسرائیل ۳۶
- ۱-۳- تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۱ ..... ۳۶

فصل چهارم - تاثیر روابط نظامی و امنیتی رژیم اسرائیل و ترکیه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ۶۰

- ۱- تاثیرات نظامی، امنیتی و سیاسی پیمان ترکیه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ۶۵

۱-۱- افزایش آسیب پذیری نظامی ایران.....	۶۸
۱-۲- مقابله با جریان بنیاد گرایی اسلامی.....	۶۹
۲- تاثیرات اقتصادی روابط ترکیه و اسرائیل بر امنیت و اقتصاد ایران.....	۷۳
۳- فرصت های سیاسی و امنیتی ناشی از واگرایی روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر برای ایران...۷۷	۷۷
۳-۱- کاهش تهدید اسرائیل علیه ایران.....	۷۷
۳-۲- افزایش قدرت مانور جمهوری اسلامی ایران در منطقه در مقابل کاهش قدرت مانور اسرائیل.....	۷۸
۳-۳- بهبود روابط ایران و ترکیه.....	۷۸
۳-۴- کاهش احتمال بروز منازعات در منطقه.....	۸۳
فصل پنجم - نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد.....	۸۵
نتیجه گیری.....	۸۶
ارائه راهکار و پیشنهاد.....	۸۸
منابع و مأخذ.....	۹۸

مقدمه

روابط ترکیه و اسرائیل به عنوان دو بازیگر تاثیر گذار در منطقه خاورمیانه از اهمیت بسزایی به ویژه از دید جمهوری اسلامی ایران برخوردار بوده است. اتحاد تل آویو و آنکارا در سال ۱۹۹۶ موجب تهدیدات جدی برای ایران شد اما به نظر می رسد در دهه اخیر به ویژه پس از روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه نوعی تنش و سردی بر روابط دو طرف حاکم شده که باید پیامدهای مثبت برای ایران داشته باشد. از این رو بررسی تحولات داخلی، منطقه ای و فرا منطقه ای و تاثیر آن بر روابط ترکیه و اسرائیل و به تبع آن تاثیرات بر جمهوری اسلامی ایران حائز اهمیت است.

در مورد روابط ترکیه و اسرائیل، کتاب ها و مقالات زیادی نوشته شده است. در این آثار روابط ترکیه و اسرائیل از ابعاد گوناگون از جمله سیاسی، امنیتی، اقتصادی و همچنین با بر جسته کردن متغیرهای خاصی مورد بررسی قرار گرفته است. کتاب «روابط ترکیه با ایران، سوریه، اسرائیل و روسیه (۱۹۹۱ تا ۲۰۰۰)»^۱، اثر رابرت اولسون^۱ از جمله آثاری است که به رابطه ترکیه و اسرائیل پرداخته است. در این کتاب به رابطه ترکیه با ایران، سوریه، اسرائیل و روسیه با محوریت مسئله کرد و اسلام گرایی پرداخته شده و نویسنده رابطه ترکیه با هر یک از این کشورها را در یک بخش از کتاب تشریح می کند. در مورد ایران، نویسنده بیان می کند که ایران و ترکیه با توجه به مسائل ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک که هر دو کشور در قفقاز، حوزه دریای خزر، آسیای مرکزی و خاورمیانه دارند مجبور به همکاری هستند. از نظر نویسنده مسئله کرد و اسلام گرایی از مسائل مهم و تنش زا در روابط دو کشور بوده است. در بخش بعدی وی مسئله کرد و (اوجالان، ۱۹۹۸-۱۹۷۹) و اختلافات مربوط به آب فرات را در روابط ترکیه با سوریه بررسی می کند و بیان می کند که این دو مسئله از چالش بر انگیزترین مسائل مربوط به روابط دو طرف است. در بخش دیگری نویسنده معتقد است که تهدیدات پ. ک. ک.^۲ و ناسیونالیسم کردی مسائلی بود که ترکیه را مجبور به اتحاد استراتژیک با اسرائیل در سال ۱۹۹۶ کرد. در مورد رابطه ترکیه و روسیه نیز نویسنده اشاره می کند که هر چند روسیه یک کشور خاورمیانه ای نیست اما مسئله کرد در روابط دو کشور تاثیر گذار بوده است؛ زیرا مسئله کرد برای روسیه در طول دهه ۱۹۹۰ برای روسیه از مسئله چچن جدایی ناپذیر بود. به طور کلی، در این کتاب در بررسی روابط ترکیه با همسایگان، محوریت با مسئله کرد و اسلام گرایی است. نویسنده در مورد رابطه ترکیه با اسرائیل بیان می کند که این مسئله به روابط این کشور با ایران و سوریه لطمه می زند. در مورد این

^۱ . Robert olson

^۲ . P.k.k

کتاب باید گفت که از نظر زمانی مباحث آن تا اواخر دهه ۱۹۹۰ است و تحولات به وجود آمده پس از سال ۲۰۰۰ در این کتاب مورد بحث قرار نگرفته است. اثر دیگری که در رابطه با این موضوع به نگارش در آمده است کتاب «رابطه ترکیه و اسرائیل، تغییر در روابط خارجی خاورمیانه ای»، نوشته افرانگیو^۳ است که در پنج بخش به رشته تحریر در آمده است. نویسنده در بخش نخست به مسائل پس از جنگ ۱۹۹۱ خلیج فارس می پردازد و مسائل مرتبط با ترکیه و اسرائیل را در این بخش مطرح می کند. بخش دوم کتاب در واقع بازگشتی به گذشته روابط ترکیه و اسرائیل از ۱۹۵۰ به بعد است و نزدیکی روابط دو طرف در این دوره را مورد بررسی قرار می دهد. در بخش سوم به اتحاد ترکیه و اسرائیل در دهه ۱۹۹۰ می پردازد. در این بخش به منافع، فشارها و تحولاتی که به اتحاد دو طرف منجر شده است، اشاره شده و بازیگران و انگیزه های آنها و همچنین نقش موازنه دهنده ایالات متحده مورد بررسی قرار می گیرد. در بخش چهارم نویسنده به تجزیه و تحلیل محتوای سیاسی، نظامی و اقتصادی اتحاد ترکیه و اسرائیل می پردازد. در نهایت در بخش پنجم به پیامدها و واکنش های کشورهای منطقه به این اتحاد راهبردی اشاره می کند. به طور کلی این کتاب به مسائل مرتبط به رابطه ترکیه و اسرائیل تا زمان حمله امریکا به عراق در سال ۲۰۰۳ می پردازد.

به طور کلی، در مورد این تحقیقات باید گفت که مباحث آنها عموماً مربوط به رابطه ترکیه و اسرائیل در دوره جنگ سرد و پس از جنگ سرد تا اواخر دهه ۱۹۹۰ است. در حالی که تمرکز اصلی مباحث این تحقیق تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۱ می باشد.

در این تحقیق به بررسی تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر و اثرات آن بر روابط دو طرف می پردازیم. پس از آن به بحث همگرایی یا واگرایی در روابط دو طرف پرداخته و در نهایت به اثرات این مسئله بر جمهوری اسلامی ایران اشاره می شود. در کل این پژوهش ضمن بررسی تحولات در روابط ترکیه و اسرائیل به خصوص در یک دهه اخیر چنین نتیجه می گیرد که روابط ترکیه و اسرائیل به سمت واگرایی رفته اما قطع نخواهد شد و این امر برای سیاست خارجی ایران که با پیچیدگی ها و دشواری هایی در منطقه مواجه است، پیامدهای مثبتی خواهد داشت.

---

^۳ . OFRA - Bengio

فصل اول

کلیات طرح

تحقیق

۱- عنوان تحقیق :

بررسی روابط ترکیه و اسرائیل بعد از روی کار آمدن اسلامگرایان در ترکیه و تاثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

۲- بیان مساله :

برقراری مناسبات سیاسی ، نظامی ، امنیتی و اقتصادی بین آنکارا و تل آویو رویداد تازه ای نیست ولی باید توجه داشت نگرانی محافل سیاسی کشورهای منطقه و فرا منطقه ای را برانگیخته است. در حقیقت دلیل این عطف تسری مناسبات از حوزه های سیاسی و اقتصادی بر حوزه همکاری های نظامی و امنیتی است آن هم در دورانی که تصور می شود تداوم مناسبات منطقه ای در خاورمیانه از محور نظامی - امنیتی و جغرافیایی به سمت محور سیاسی - اقتصادی و جغرافیایی در حال تغییر می باشد. فعالیت های آنکارا در صحنه ی بین المللی دوران پس از جنگ سرد با گسترش روابط نظامی - اقتصادی و دیپلماتیک با اسرائیل شکل آشکارتری به خود گرفته است. درست بر خلاف آنچه در جهان خارج فهمیده می شود تمایل به اتحاد نظامی دو کشور در سال ۱۹۹۶ نه از طرف اسرائیل بلکه از طرف ترکیه و آن هم از طرف نیروهای مسلح این کشور مطرح شد در حالیکه در اواخر دهه ی ۱۹۵۰ اسرائیل را شریک مناسبی برای استراتژی معاهده ی حاشیه ای نمی دانست. در اوایل ۱۹۹۰ این ژنرالهای قدرتمند آنکارا بودند که ابتکار عمل را دست گرفتند عوامل عمده ای که باعث استقبال ترکیه از اتحاد بر جسته و وسیع با اسرائیل شد رابطه نزدیکی با پایان جنگ سرد و جهت گیری جدید در سیاست خارجی شرکای غربی این کشور داشتند. تحولات دهه ۱۹۹۰ قدرت چانه زنی ترکیه را در برابر اتحادیه ی اروپا و آمریکا کاهش داد. علاوه بر این واقعیت های سیاسی دوران جنگ سرد باعث شده بود تا ترکیه در رویکرد خود به خاورمیانه، اهمیت چندانی برای این منطقه قائل نباشد. اما نکته جالب این جاست که به رغم فروپاشی شوروی و تهدید آن، اهمیتی که ترکها برای ناتو قائل بودند به مراتب بیشتر شد.

پایان جنگ سرد مهمترین حلقه ی اتصال کارکردی و نهادی ترکیه با اروپا و آمریکا را مورد تهدید قرار داد. در واقع پایان جنگ سرد و بحران خلیج فارس استراتژی کلان ترکیه را که بعد از جنگ

جهانی دوم تا حد بسیار زیادی مبتنی بر ناتو بود و از این طریق امنیت لازم برای دفاع از حاکمیت و تمامیت ارضی این کشور را تامین می کرد و گذشته از این تقریباً در تمام دوران جنگ سرد اتحاد ترکیه با بلوک غرب تضمینی برای جلب حمایت سیاسی و اقتصادی بلوک غرب بود که برای تبدیل شدن این کشور به یک دولت صنعتی و مدرن در حد دولت های غربی اهمیت حیاتی داشته است. پایان منازعه ی شرقی - غربی پرسش های اساسی در باب نقش ترکیه در ناتو و روابط آن با غرب مطرح ساخت؟ علاوه بر این جنگ ۱۹۹۱ خلیج فارس نگرانی دیر پای ترکیه را نیز تائید کرد. در دوران جنگ سرد از نظر برخی از اعضای ناتو تجاوز یکی از همسایگان ترکیه به این کشور به معنای تجاوز علیه همه ی اعضای ناتو نیست بحثی درونی که در هر یک از کشورهای غربی اروپایی در مورد لزوم شایستگی و عقلانی بودن حمایت از ترکیه در گرفت و نوعی تلخ کامی برای ترکها به همراه داشت زیرا شرکای غربی این کشور نشان دادند که متحدان قابل اعتمادی برای ترکیه نمی باشند. اسرائیل نیز به سهم خود ارتباط با ترکیه را به عنوان یک متوازن کننده در خاورمیانه که به نحو فزاینده ای مستعد ناآرامی می باشد مد نظر دارد. در همین راستا اسرائیل که در نیم قرن اخیر موضوع و مسبب اصلی بحران در منطقه بوده و با توجه به معادلات منطقه ای و جهانی، همواره تا حدودی در انزوا و فرو بستگی محیط امنیتی پیرامونی قرار داشته است سعی در ایجاد روابط متفاوت و البته راهبردی با کشورهای مختلف منطقه به ویژه دولت های غیر عرب داشته است چرا که در صورت تداوم این ائتلاف و گسترش حوزه ی آن، اسرائیل از عمق استراتژیک برخوردار شده و می تواند با همسایگان عرب به درجاتی از سازش برسد. بنابراین با انتقال حاشیه ی عدم امنیت فعلی به مرزهای همسایگان، قادر خواهد بود برای مسائل مربوط به حاکمیت بر سرزمین های اشغالی و مشروعیت و مقبولیت در منطقه راه چاره ای بیاندیشد و سطح تعارضات موجود را از مسئله ی سرزمین به رقابت اقتصادی و دستیابی به بازارهای جدید مبدل سازد. با توجه به دستور کار امنیتی دو کشور که در آن برداشت های مشترک از خطرات منطقه ای وجود دارد و نیز نگرانی های مشترک گفتگوهای استراتژیک را میان ترکیه و اسرائیل در مورد موضوعات گوناگون از جاه طلبی سوریه گرفته تا تلاش ایران برای دستیابی به موشک های بالستیک و تسلیحات کشتار جمعی و حمایت ایران و سوریه از تروریسم (بزعم غرب) تشویق کرده است.

همکاری نظامی میان ترکیه و اسرائیل که با انعقاد قرارداد مبارزه با تروریسم در ژانویه ۲۰۰۳ مستحکم تر شده است دارای ابعاد و اهداف گسترده ای بوده است و علاوه بر این که دو کشور اهداف خاص خود را در کوتاه مدت دنبال می کنند. در بلند مدت نیز ترکیب قدرت هیدروپولیتیک ترکیه و توان نظامی - اقتصادی اسرائیل را به منظور ایفای نقش قدرت عمده ی منطقه ای در نظر دارد در این راستا با توجه به همخوانی اهداف مذکور با سیاست منطقه ای ایالات متحده موجب شده تا این کشور حمایت لفظی و عملی خود را از آن اعلام نماید. از دیگر ابعاد این همکاری ها تهدیدها و مخاطرات فوری و مستقیم آن بر امنیت کشورهای هم مرز به ترکیه (سوریه - ایران - عراق) و اسرائیل (سوریه) با توجه به اختلاف ها و تنش های ترکیه و اسرائیل با این کشورها می باشد. در این میان ایران نیز که با مواضع ضد اسرائیلی خود از موانع عمده در پیشرفت اهداف توسعه طلبانه ی این ائتلاف است علاوه بر این که در کوتاه مدت با تهدیدات مستقیم نظامی مواجه می شود با توجه به توانایی سایر دولت های مورد تهدید در مقابله با این همکاریها ممکن است در بلند مدت موقعیت ژئوپولیتیکی خود را از دست داده و از نقش فعلی خود به عنوان قدرت منطقه ای به سطوح حاشیه ای نزول نماید.

۳- سوال اصلی تحقیق :

با توجه به عنوان موضوع سوال اصلی پژوهش جاری بدین گونه است :

تحولات مربوط به روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر چه تاثیراتی بر روابط دو طرف گذاشته است و همچنین اثرات آن بر جمهوری اسلامی ایران چیست ؟

۴- سوالات فرعی تحقیق :

- سوالات فرعی این پژوهش و تحقیق نیز عبارتند از :
- ۱- عوامل و زمینه های مشترک شکل گیری و گسترش مناسبات ترکیه و اسرائیل کدامند ؟
  - ۲- نقش سیاست خاورمیانه ای آمریکا در شکل گیری محور ترکیه و اسرائیل چیست ؟
  - ۳- ابعاد و اهداف روابط ترکیه و اسرائیل چیست ؟

۴- پیامدهای همکاریهای نظامی و امنیتی اسرائیل و ترکیه بر خاورمیانه و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟

۵- راهکارهای فرا روی ایران برای کاهش تهدیدات پیش رو کدامند؟
سوالاتی که در این پایان نامه تلاش می شود به آنها پاسخ داده شود.

۵- فرضیه تحقیق :

تحولات روابط ترکیه و اسرائیل موجب واگرایی بین دو طرف شده است و این مسئله فرصتهای سیاسی - امنیتی شامل افزایش قدرت مانور ایران در منطقه کاهش احتمال بروز مناقشات، عدم شکل گیری ائتلافهای منطقه ای ضد ایرانی، کاهش قدرت مانور اسرائیل مقابل ایران را بوجود آورده است.

۶- مفروض ها :

۱- تغییر نظام بین الملل یکی از عوامل مهم و تاثیر گذار بر شکل گیری تحولات مختلف و نظم نوین در سطح منطقه ای و بین المللی بوده چنانچه که گسترش و توسعه ی همکاریها و مناسبات منطقه ای میان کشورها در همین راستا قابل تفسیر می باشد.

۲- هر نوع اتحاد و یا ائتلافی میان کشورها بر اساس نفع یا تهدید مشترک و یا تصور وجود آن صورت می گیرد بر این اساس دو کشور ترکیه و اسرائیل به منظور تامین منافع اقتصادی و سیاسی و مرتفع کردن مشکلات و تهدیدات امنیتی خود و به منظور بازدارندگی خطرات برخی کشورهای همسایه در چارچوب همکاریهای دو یا چند جانبه اقدام به گسترش روابط و مناسبات سیاسی و امنیتی میان خود کرده اند.

۳- وجود برخی منافع مشترک صلح و گسترش مناسبات تجاری و تهدیدات مشترک گسترش اسلام سیاسی و انقلابی و تلاشی برای دستیابی به سلاح های کشتار جمعی و لزوم مقابله با آنها و ویژگی های مشترک دموکراسی میان رکیه و اسرائیل از علل توسعه و گسترش مناسبات میان آنها می باشد.

۷- متغیرها : (واژه های کلیدی)

۱- متغیر مستقل : شکل گیری و تحول روابط ترکیه و اسرائیل

۲- متغیر وابسته : تاثیر روابط ترکیه و اسرائیل بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

۳- حزب عدالت و توسعه، ترکیه ، ایران ، اسرائیل

۸- روش تحقیق :

روشی که با استفاده از آن به تحقیق در خصوص این موضوع پرداخته ام روش توصیفی - تحلیلی (علمی) است. در این چارچوب ابتدا به گردآوری و ارائه اطلاعات و بیان روند پرداخته و سپس با توجه به سوابق تاریخی و واقعیات عینی سعی در کشف ارتباط علی و معلولی بین عوامل متداخل در موضوع و تحلیل آن نموده ام. شیوه گرد آوری داده های مورد نظر در این تحقیق نیز با استفاده از شیوه ی کتابخانه ای و استفاده از منابع ثانوی و بهره گرفتن از نظارت تحلیل گران سیاسی و نیز اخبار منتشر شده پیرامون موضوع در متون داخلی و خارجی بود.

۹- جامعه آماری :

همچنین جامعه ی آماری ما در این تحقیق عبارت است از : سیاست خارجی اسرائیل ، ترکیه و ایران محدودده ی زمانی و مکانی تحقیق :
دوره زمانی : دهه ۱۹۹۰ میلادی تاکنون
محدوده مکانی : منطقه خاورمیانه

۱۰- سازماندهی تحقیق :

تحقیق حاضر از پنج فصل تشکیل شده است. در فصل یک ابتدا به طرح تحقیق می پردازم. در فصل دوم این تحقیق به بررسی تئوریک نظامهای امنیت منطقه ای و نیز تاریخچه ی روابط دو کشور ترکیه و اسرائیل پرداخته شده است. فصل سوم این پژوهش به عوامل و ابعاد و اهداف موثر در شکل گیری محور نظامی و امنیتی ترکیه و اسرائیل پرداخته شده است. بررسی پیامدهای همکاری نظامی و امنیتی

ترکیه و اسرائیل در منطقه ی خاورمیانه موضوع مورد نظر فصل چهارم می باشد. در فصل پنجم این تحقیق پیامدهای همکاری های نظامی و امنیتی ترکیه و اسرائیل پس از روی کارآمدن اسلامگرایان در ترکیه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی و توجه قرار گرفته است و در پایان این تحقیق نتیجه گیری در راستای فرضیه مورد نظر است که به ذکر پاره ای پیشنهادات در این خصوص پرداخته شده است.

فصل دوم

کلیات و تعریف مفاهیم

- گفتار اول

- مفهوم شناسی و چارچوب نظری تحقیق (نظامهای امنیت منطقه ای)

۱- تعریف امنیت :

در لغت حالت فراغت از هر گونه تهدید یا حمله و یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله را گویند. (آشوری، داریوش، ۱۳۸۵، ۳۸)

در اصطلاح سیاسی و حقوقی به صورت «امنیت فردی»، «امنیت اجتماعی» و «امنیت بین المللی» به کار برده می شود. حفاظت جامعه و ارزش ها و نهادهای داخلی و قدرت انطباق آن در برابر تهدیدات اعم از داخلی و خارجی، فعلی و آتی از جمله نسبت به تهدیداتی که بقای رژیم ها و نظام شهروندی و شیوه ی زندگی آحاد جامعه را تهدید می کند و موجودیت آنها را به خطر می اندازد. امنیت هم یک فراگرد است و هم یک وضعیت نهایی به این معنی که وقتی تمهیدات لازم برای دستیابی به یک حداقل امنیت به کار گرفته می شود. امنیت نیز به عنوان یک وضعیت بوجود می آید. (سیف زاده، سید حسین، ۱۳۸۵، ۴۱)

۲- تعریف امنیت ملی و رویکردهای مختلف آن :

۲-۱- تعریف امنیت ملی :

دولت های ملی همواره درصدد استقرار امنیت داخلی^۴ برای حفظ و پیشرفت نظام هستند. تردیدی نیست که بدون وجود امنیت، هیچ برنامه ای در کشور قابلیت شکوفایی اقتصاد کشور، سرمایه گذاری، طرح ریزی برای توسعه را نخواهد داشت و هر گونه فعالیتی که به زمینه ی آرام و مطمئن در سطوح مختلف جامعه نیاز داشته باشد همه در گرو تامین امنیت است و در واقع امنیت در زمره اهداف و منافع و ارزش های اصولی و پایدار جامعه است. امنیت^۵، مفهومی فراتر از بقاء و صیانت کشور دارد. به عبارت دیگر در یک مقطع زمانی ممکن است تمامیت ارضی یک کشور تامین باشد و استقلال و حاکمیت آن نیز تامین باشد، اما وجود تهدیدات جدی به این ارزش ها و منافع، زندگی

^۴ . social security

^۵ . individual security

سیاسی و اجتماعی کشور را به آشوب و هراس و سردرگمی دچار می کند لذا به این دلیل سخن از ثبات و امنیت پایدار می رود. امنیت ملی^۶ در مفهوم و گستره ی ملی با هدف های ملی، حاکمیت ملی و استقلال رابطه ی تنگاتنگ و لازم و ملزوم دارد. در معادله ی امنیت یک کشور مولفه ها و متغیرهای زیادی تاثیر می گذارند که برخی از آنها ناشی از عوامل محیط و جغرافیایی کشور است و برخی دیگر متاثر از عوامل و متغیرهای بیرونی و درونی می باشند. تا آنجا که مربوط به عوامل و متغیرهای داخل کشور است، دولت ها تا حدودی می توانند با بهره گیری از تواناییهای مختلف، آنها را به نفع خود تغییر دهند یا در فراگردهای آن اثر بگذارند. امنیت در داخل جامعه در رده های مختلف مطرح است. از فرد تا خانواده، قبیله، شهر، جامعه ی ملی و بالاخره سیستم و نظام جهانی، در هر سطح موضوع امنیت به نوعی در نظر است. (کازمی، علی اصغر، ۱۳۷۲، ۱۱۷-۱۱۹).

۲-۲- تحول در نظریه پردازی و مفهوم پردازی مسائل امنیتی

با عنایت به تحولات حادث شده، نظریه پردازان دو مکتب فلسفی واقع گرا - محافظه کار، و آرمانگرا - لیبرال مجبور شدند، تا به طور چشمگیری در محتوای نظری بحث خود تجدید نظر کنند. این تجدید نظر به حدی است، که شاهد بروز نوسازی کیفی در هر دو نگرش فوق تحت عناوین نو واقع گرایی و نولیبرالیسم هستیم. مروری در اندیشه هر دو مکتب نشان می دهد تا چه حد مفاهیم و حکم های نظری هر یک از دو مکتب مزبور توانسته پایداری خود را حفظ کرده و یا در نتیجه فشار تحولات، دچار دگرگونی شوند. نسبت به میزان تحولات و ضرورت مفهوم سازی و نظریه پردازی خاص در مورد مسائل امنیتی، نظریه پردازان هر یک از دو مکتب فوق اظهار نظرهای گوناگونی ارائه داده اند. واقع گرایان ارتدکس مدعی هستند که میزان تحولات به حدی نبوده که لازم باشد تغییری کیفی در نظریه پردازی به وجود آید. این دسته از نظریه پردازان تغییرات مزبور را کمی محسوب داشته و مدعی هستند که ماهیت رقابت آمیز و منازعه خیز نظام بین الملل در حالت سابق خود باقی مانده اند. در نتیجه این دیدگاه ارتدکس واقع گرایانه است که آنان مدعی می شوند که نیروی نظامی هم اکنون از یک سو به عنوان هدفی امنیتی محسوب می شود و از سوی دیگر به عنوان ابزاری برای تامین امنیت به حساب می آید. در فضای همین ذهنیت فکری است که هانتینگتون نظریه برخورد

---

^۶ . national security